

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra antropologie

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): Martina Nováková

Tafonomie žárových hrobů z pohřebiště doby římské

Oponoval (*u externích oponentů uveďte též adresu a funkci ve firmě*): Patrik Galeta

1. CÍL PRÁCE (*uveďte, do jaké míry byl naplněn*):

Cílem práce bylo zrekonstruovat post-kremační manipulaci s lidskými ostatky na základě analýzy prostorových vztahů a zastoupení kosterních elementů. Martina bezpochyby odvedla značný kus práce, aby cílům dostála. Mám nicméně obavy, zda je oprávněné se k cílům vyjadřovat na základě výsledků, kterých dosáhla (viz níže).

Formulace cílů jako statistických hypotéz se mi nezdá jako vhodný. V odborných textech je to velmi nezvyklé. Navíc v Metodách není zřetelně navržen způsob, jak hypotézy testovat.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Jazykový projev je odpovídající.

Citace jsou vesměs uváděny věcně správně a jednotně. Všiml jsem si jen několik odchylek. Například Martina nejčastěji mezi citacemi dvou různých prací uvádí středník, našel jsem ale i čárku nebo středník na konci před ukončující závorkou. Nezvykle je uvádění křestních jmen nebo iniciály autorů u citací v textu (např. „podle F. P. Retiefa a L. Cillierse (2006)“, str. 12). Obvykle se cituje pouze „podle Retiefa a Cillierse (2006)“. Vedlejším efektem je zvýšení počtu chyb. V tomto příkladě. chybí za iniciálou P tečka, jinde je nesprávně citována Katharina Salisbury jako Kathrina. V seznamu literatury na konci práce Martina nepoužívá ve stránkovém rozsahu pomlčku, ale spojovník, což je chybně.

Grafy jsou obvykle vloženy s viditelně nízkým rozlišením (jsou nezaostřené). V biologické literatuře je dále standardem rozlišovat pouze Tabulky a Obrázky, Tabulky s popisem nahoře, Obrázky s popisem dole. Martina používá tři kategorie, Tabulky, Obrázky a Grafy, přičemž vše popisuje nahoře.

Tabulky jsem shledal formátově vcelku v pořádku, k obsahu mám výhrady (viz níže).

Gramatické chyby se vyskytují, ale ne ve značné míře. Symptomatické je, že často v zásadních bodech. Martina například neuvádí správně katastr, ze kterého pochází materiál, správně „Jevíčko-předměstí“ ne „Jevíčko – předměstí“, „Jevíčko Předměstí“ nebo „Jevíčko-Předměstí“. Zkratka OMI, kterou musela Martina denně používat, neznamena *ossa membri inferior*, jak je uvedeno, ale *ossa membri inferioris*.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Martina na první pohled pracovala s nasazením a při exkavaci a identifikaci se nezastavila před náročným a únavným procesem. Jen málo z toho, čím v této části prošla, by se dalo označit za standardní nebo běžné. Musím Martině pogratulovat k vysoké úrovni laboratorní práce, které dosáhla. Je škoda, že podobně úspěšně se jí nepodařilo zhodnotit výsledky a napsat text práce. Ten zůstal za očekáváním a z mého pohledu znehodnotil úvodní investici.

Úvod obsahuje řadu zajímavých informací. Bývá ale místem, kde si autor vybuduje a obhájí svůj vlastní a unikátní „vědecký prostor“ a odliší se od všech předchozích výzkumů. Úvod je „reklamou“, která má čtenáře zaujmout a motivovat jej k přečtení zbývajících, delší a technicky náročnější části práce. **Úvod Martininy práce ale takový úplně není.** Našel jsem v něm pouze podklady k úvahám o záměrnosti a selektivnosti ukládání lidských ostatků při žárovém pohřbívání (první a druhý cíl práce). Martina se ale vyhnula informacím o vztahu fragmentace a množství dochovaných kostí na způsobu uložení do urny či do jamky (třetí cíl). Nerozumím, proč neuvedla, že mikroexkavace a použití CT rozhodně nepatří mezi standardní metodický aparát výzkumu žárových pohřbů a jeden ze svých „trumfů“ si nechala protéct mezi prsty. Zmiňuje se až v poslední větě Závěru, kde přichází s tvrzením, že metoda mikroexkavace je na našem území inovativní a jedinečná, ale na tomto místě to působí spíše jako chvástání (chápu ale, že nejde o záměr). Stejněho efektu, tj. upozornění na jedinečnost práce, se dosahuje tím, že v Úvodu se provede rešerše dosavadních metodických postupů exkavace a z citovaných prací se výjimečný status mikroexkavace vyjeví sám nebo se na něj mírně upozorní.

Po celou dobu čtení práce mi **nebylo jasné, jak důležitá je archeologická datace materiálu do doby římské.** V názvu práce je uvedeno, že hroby pocházely z doby římské a zdá se, že to je proto důležité. V Úvodu a Cílech ale odkaz na dobu římskou zcela chybí a první zmínka o době římské je tak až v Teoretických východiscích. V Závěru je opět spojitost s dobou římskou vynechána.

Kapitola Metody by si podle mého názoru zasloužila značnou aktualizaci. V kapitole identifikace bych očekával návod či algoritmus, podle kterého Martina třídila kosti do anatomických kategorií. Návod, který by byl použitelný jiným výzkumníkem, tj. splňoval by kritérium opakovatelnosti. Zůstává nejasné, proč je v Metodách zařazena kapitola Výpočetní tomografie, která obsahuje informace jako „CT nabízí snímky živého a neživého objektu...“. Vztah k mikroexkavaci je nejasný.

Spojitost statistických analýz a cílů práce je vágní a neurčitá. Ke každé hypotéze stanovené v Cíli má být uvedeno, jaký statistický postup byl k jeho dosažení použit. To znamená způsob, jak je hodnocena (1) hypotéza intencionální selekce kostí, (2) hypotéza záměrného ukládání kostí do hrobu a (3) vliv přítomnosti schránky na fragmentaci a prostorovou distribuci kostí v urně.

Zvolenou metodu hodnocení prostorové distribuce (two-step cluster analysis) považuji za diskutabilní. Z textu metod není jasné, co od metody máme očekávat a rovněž není popsáno, jaké vstupní proměnné byly do analýzy vloženy. Proč byla zvolena metoda shlukové analýzy, která je primárně určena k analýze rozsáhlých souborů dat, ve kterých je použití klasické shlukové analýzy omezeno rozsáhlostí vstupní matice podobností.

Výsledky jsou nevhodně tříděny do kapitol. Výsledky obsahují kapitoly, které se věnují (1) každému zkoumanému hrobu, (2) indexu fragmentace, (3) vztahu mezi fragmenty a vrstvou hrobu a (4) využití CT snímků. Nic z toho ale nelze očekávat, pokud si přečteme Cíle práce. V nich jsou popsány tři konkrétní hypotézy a nerozumím, proč nejsou Výsledky strukturovány podle nich.

Závěry podle mého názoru nevychází v výsledků, alespoň ne očekávaným přímým způsobem, ale jaksi mimochodem. To je částí chybou struktury kapitoly Výsledky, ale i jinými vlivy.

Martina například předpokládá, že pokud jsou v hrobě přítomny fragmenty všech čtyř anatomických skupin, nedocházelo k jejich intencionální selekci. Roli ale nemusí hrát pouze prostá dichotomie přítomnost/nepřítomnost, protože se tak apriori předpokládá, že pozůstalí vládli podrobnými anatomickými znalostmi a byli schopni například roztrždit ve střední části těla zlomky páteře od zlomků pánve, proximálních konců stehenních kostí, zlomků předloktí a ruky. Známkou selekce by mohlo být spíše relativní zastoupení anatomických celků od teoretických četností, které Martina uvádí podle Dudaše.

Nedomnívám se, že by na druhý cíl práce (záměrnost ukládání ostatků do jámy) bylo možné odpovědět provedenou shlukovou analýzou. Záměrnost se nemusela nutně projevit tím, že v jámě či urně budou existovat samostatné a nepřekrývající se skupiny zlomků kostí lebky, horní končetiny atd.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ *(jedna až tři):*

1. V práci používáte index fragmentace, tj. poměr počtu fragmentů a jejich hmotnosti. Můžete vysvětlit, co to prakticky znamená? Proč hodnota IF menší než jedna znamená, že fragmenty jsou větší?

2. Mohla za vyšším výskytem zlomků lebky stát mimo vámi uváděných i skutečnost, že se zlomky lebky se dvěma vrstvami kompakty a diploe mezi nimi dobře rozpoznávají? Pokud ano, mohla tato metodická drobnost ovlivnit interpretaci?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA *(výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě):*

Dobře, snad velmi dobře.

Datum: 11.5.2015

Podpis:

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie